

Joop Hekman (1921-2013)

Een overzicht van zijn beeldhouwwerken in de Utrechtse openbare ruimte

Afb. 1. Joop Hekman in zijn zolderatelier aan de Nieuwegracht, Utrecht.

Bachelorscriptie Taal- en Cultuurstudies
Hoofdrichting Moderne Kunst

Student: Mirjam Timmer
Studentnummer: 3850722

Docent: Saskia de Bodt

Januari 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	5
Joop Hekman	8
Artistieke invloeden	10
Artistieke ontwikkeling	12
Visie op beeldhouwkunst	14
Overzicht beeldhouwwerken in de Utrechtse openbare ruimte	15
Besluit	46
Literatuurlijst	47
Overige bronnen	48
Gebruikte afbeeldingen	49

Voorwoord

Toen het voor mij tijd was om mijn scriptie te gaan schrijven, zat ik lange tijd verlegen om een onderwerp. Toevalligerwijs kwam mij ter ore dat er vraag was naar een student die onderzoek kon en wilde doen naar de in 2013 overleden Utrechtse beeldhouwer Joop Hekman. Ik had al eens eerder met veel plezier een onderzoek naar één van zijn beelden uitgevoerd en ik heb meteen deze kans aangegrepen om nog meer over Hekman en zijn werk uit te zoeken.

Echter, hoe meer ik me in Hekman en zijn werken verdiepte, hoe meer ik erachter kwam hoe weinig er eigenlijk over hem geschreven is. Tevens viel me op dat veel gegevens niet met elkaar strookten; er zaten veel inconsequenties in het materiaal dat ik wel kon vinden.

Ik ben mijn onderzoek begonnen door veel met mensen te praten die Hekman hebben gekend, om wat meer inzicht te krijgen in hem en zijn leven. In het bijzonder wil ik Hekmans vrouw Rie en mijn scriptiebegeleider Saskia de Bodt bedanken voor de gesprekken en hulp bij mijn onderzoek.

Het tweede deel van mijn onderzoek bestond voornamelijk uit het bezoeken van het Utrechts Archief, waar ik veel informatie kon halen uit notulen en correspondentie. Ik heb mijzelf als doel gesteld om een basis te leggen voor een oevrecatalogus, aangezien die nog ontbrak. De familie Hekman zelf heeft enkele fotoalbums, maar heeft nooit een oevrecatalogus gemaakt. Omdat vele jaartallen die ik vond niet met elkaar overeenkwamen, heb ik ervoor gekozen om in mijn onderzoek de jaartallen van het Utrechts Archief aan te houden, daar de notulen en correspondentie goed gedocumenteerd en bewaard zijn gebleven en ik deze informatie uiterst betrouwbaar acht.

Deze scriptie bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een korte inleiding in het Utrechtse beleid van kunst in de openbare ruimte. Verder is dit deel een inleiding op leven en werk van Joop Hekman. Het tweede deel is een overzicht van Hekmans beelden in de openbare ruimte in Utrecht. Ik heb dit overzicht opgesteld om meer overzicht te creëren in Hekmans werk en om een opstap naar vervolgonderzoek te bieden. Het is tot zover verre van compleet, omdat ik de beelden in andere plaatsen in Nederland niet heb opgenomen in dit overzicht. De meeste van Hekmans beelden staan in Utrecht en vormen een belangrijk deel van zijn oeuvre. Door mij te focussen op zijn werken in Utrecht, heb ik me volledig kunnen verdiepen in dit deel van zijn oeuvre en dit overzicht zo correct mogelijk kunnen maken. Penningen, watermerken en muurreliëfs, waar Hekman ook zeer bedreven in was, heb ik ook buiten beschouwing gelaten; ik heb me alleen gericht op zijn beeldhouwwerken. Tevens heb ik bewust alleen de beelden behandeld in de openbare ruimte, die in principe voor iedereen bereikbaar zijn. Beelden in privécollecties zijn in dit overzicht niet opgenomen. Voor

Hekman zelf waren zijn beelden die hij in opdracht maakte het meest belangrijke en omvangrijke deel van zijn oeuvre, dus hier heb ik mij op willen richten tijdens mijn onderzoek.

Dit overzicht laat een bescheiden deel van Hekmans beeldhouwwerken zien, maar binnen deze begrenzings is het zo compleet mogelijk. De beelden zijn chronologisch geordend. Op de linkerpagina staan de gegevens van het beeldhouwwerk en is eventuele aanvullende informatie te vinden, met op de rechterpagina het corresponderende beeld.

Met dit onderzoek is een begin gemaakt van een oeuvrecatalogus van het werk van Joop Hekman. Het overzicht dat ik nu gemaakt heb kan altijd uitgebreid en aangevuld worden wanneer er nieuwe informatie beschikbaar komt en zal hopelijk een basis vormen voor vervolgonderzoek.

Inleiding

Voor de Tweede Wereldoorlog was er nauwelijks sprake van een Nederlandse beeldhouwtraditie, zeker niet in de openbare ruimte.¹ Nederland was een land van schilders, waar weinig ruimte was voor beeldhouwkunst.² Dit veranderde na de bevrijding: in de jaren na de Tweede Wereldoorlog kwam de interesse in de Nederlandse beeldhouwkunst in een stroomversnelling. Er was grote vraag naar oorlogs- en bevrijdingsmonumenten en ook de vraag naar 'gewone' beeldhouwwerken groeide. De overheid meende dat de leefbaarheid van het land zou toenemen door esthetische verrijking. De maatschappelijke situatie en het artistieke klimaat in Nederland stonden de groei van de beeldhouwkunst niet langer in de weg.³ Bovendien moedigde de overheid aan op een samenwerking tussen architecten en beeldende kunstenaars, waardoor vanaf de jaren vijftig de rol van kunst in de architectuur een grote ontwikkeling doormaakte.⁴ Na de oorlog werd er veel gebouwd en door de samenwerking met architecten betekende dit ook meteen een groeiende werkgelegenheid voor beeldende kunstenaars.

Het aanmoedigen van deze samenwerking tussen kunstenaar en architect, deed de overheid onder andere door het instellen van de zogenaamde percentageregeling. Deze regeling werd in 1951 bedacht op initiatief van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschap, voor meer kunst in de openbare ruimte en daarmee gepaard gaande volksopvoeding.⁵ Kunst werd gezien als heilzaam voor geest en welzijn en door geld uit te trekken voor meer kunst in de openbare ruimte, kon een groter deel van de bevolking deze heilzame werking van kunst ondervinden.⁶ Volgens de percentageregeling moet een half tot twee procent van de bouwkosten van overheidsgebouwen worden besteed aan beeldende kunst in en om het gebouw.⁷ Met deze regeling wilde het kabinet zorgen voor een betere kwaliteit van de gebouwde omgeving, een relatie leggen tussen kunst en architectuur en de gebruiker van de locatie op een laagdrempelige manier in contact brengen met beeldende kunst. Vanaf 1953 werd de percentageregeling ook toegepast bij de bouw van scholen.⁸ Als kunst kon helpen bij het opvoeden van de bevolking, was het belangrijk om mensen er al op een jonge leeftijd mee in aanraking te laten komen.

¹ Paul Hefting, 1986, p. 8.

² Domeniek Ruyters, 'Vaste gasten', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, 1998, p. 13.

³ Laura Grijns, 1995, p. 17.

⁴ Frans van Burkom en Yteke Spoelstra, 2013, p. 22.

⁵ Ibidem.

⁶ Henriëtte Heezen, 'De kracht van een gedachte', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, 1998, p. 34.

⁷ Thessa van der Spruit, 2002, p. 14.

⁸ Henriëtte Heezen, 1998, p. 35

De overheid stimuleerde gemeenten om de percentageregeling toe te passen, opdat het hele land verrijkt zou worden met beeldende kunst in de openbare ruimte en de gehele bevolking de voordelen van kunst kon ervaren.

In Utrecht werd de percentageregeling in 1954 vastgesteld op anderhalf procent, maar voor die tijd was de gemeente ook al bezig met het stimuleren van meer beeldende kunst in de openbare ruimte.⁹ Al vanaf het begin van de jaren vijftig subsidieerde de gemeente Utrecht kunst bij nieuwbouw. Daarvoor nog, in 1948, werd op initiatief van toenmalig wethouder De Ranitz het *Fonds ter verrijking van het stadsbeeld met kunstwerken* opgericht, tegenwoordig kortweg *Fonds Stadsverfraaiing* genoemd. Het college van burgemeester en wethouders schreef hierover in 1948 in een nota: 'De beeldende kunsten kunnen slechts bloeien en de beeldende kunstenaars kunnen slechts ontwikkelen, indien er opdrachten zijn.'¹⁰ Zowel de percentageregeling als het Fonds Stadsverfraaiing werden ingevoerd en opgericht om werkgelegenheid te creëren voor beeldend kunstenaars.¹¹ Het Fonds Stadsverfraaiing had en heeft daarnaast tot doel een uitgebreide en kwalitatief hoogstaande kunstcollectie voor de gemeente Utrecht aan te leggen; een collectie waarin Joop Hekman uitgebreid vertegenwoordigd is.

Dat Joop Hekman zo veel kunst voor Utrecht heeft gemaakt, komt onder andere door de gedeelde visie van de gemeente Utrecht en Hekman betreffende kunst in de openbare ruimte. Tot de jaren vijftig van de vorige eeuw werden veel kunstwerken in de openbare ruimte pas geplaatst na het afronden van een gebouw of omgeving.¹² Hekman echter werkte graag met de architecten samen, om een beeldhouwwerk te kunnen maken dat goed paste bij het ontwerp en de functie van het gebouw waarbij het beeld autonoom was, maar wel paste in zijn omgeving. Deze manier van samenwerken met de architect werd in de jaren zestig en zeventig steeds meer toegepast door beeldhouwers. Er werden minder al voltooide beelden aangekocht, maar ontwerpen werden afgestemd op hun toekomstige locatie. Hekman heeft zo zijn hele carrière voornamelijk in opdracht gewerkt. Bovendien wilde de gemeente Utrecht voornamelijk de lokale beeldhouwers steunen door opdrachten aan hen te verlenen¹³. Hekman, een geboren en getogen Utrechter, heeft hier altijd veel baat bij gehad. Tevens viel zijn beeldhouwstijl goed in de smaak bij de Adviescommissie Beeldende Kunst, die beleidsbepalend was. Hun voorkeur ging uit naar beeldhouwkunst met een enigszins traditionele inslag: figuratief, mens- of diervoorstellingen en gemaakt van brons of steen.¹⁴ Al deze

⁹ Henriëtte Heezen, 1998, p. 36

¹⁰ Burgemeester en wethouders in: Marjolein Geraedts e.a., 2014, p. 28.

¹¹ Henriëtte Heezen, 1998, p. 36.

¹² Gemeente Utrecht, 2012, p. 4.

¹³ Laura Grijns, 1995, p. 31.

¹⁴ Domeniek Ruyters, 1998, p. 10.

kenmerken zijn ook van toepassing op Hekmans kunst, reden waarom hij vaak gekozen werd voor het uitvoeren van opdrachten. De keuze van de Adviescommissie voor bijna uitsluitend figuratieve kunst, was onder andere om 'de bevolking te doen gewennen aan de stadsverfraaiing', waarbij figuratieve kunst laagdrempeliger was en beter begrepen zou worden door het grote publiek dan abstracte kunst.¹⁵ Pas vanaf het midden van de jaren zeventig, toen veel van de Adviescommissieleden aftraden en er nieuwe leden de commissie kwamen versterken, veranderde het beleid. De nieuwe leden hadden kennelijk een minder klassieke smaak, waardoor er meer abstracte kunst aangekocht werd. Tevens vonden zij het niet meer nodig om alleen lokale kunstenaars te steunen en verleenden zij ook opdrachten aan kunstenaars uit andere steden en landen.¹⁶

Door de opkomst van kunst in de openbare ruimte, werd ook bereikt dat kunst toegankelijk werd voor iedereen. Kunst hoefde niet meer perse in musea opgezocht te worden, maar kon bij wijze van spreken in het plantsoentje om de hoek bezichtigd worden. De gemeente Utrecht heeft door de jaren heen ontzettend veel kunst aangekocht voor de openbare ruimte, om mensen ermee in aanraking te laten komen. Deze ontmoeting tussen kunst en burger, was ook Hekmans doel: voor hem moest kunst toegankelijk en tastbaar kunnen zijn voor iedereen.¹⁷

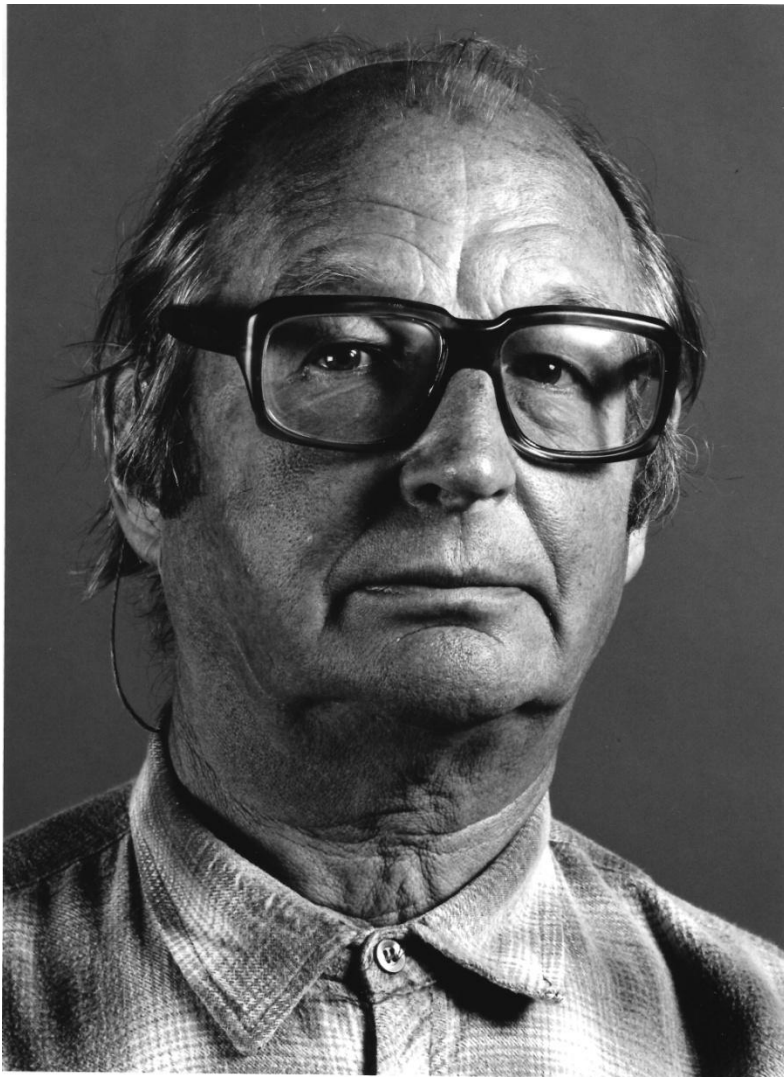
¹⁵Henriëtte Heezen, 'Gebonden kunst. De percentageregeling in perspectief', in: Marjolein Geraedts e.a., 2014, p. 16.

¹⁶Domeniek Ruyters, 1998, p. 20.

¹⁷Marjolein Geraedts, 2014, p. 40.

Joop Hekman

Joop Hekman werd op 24 maart 1921 geboren in Utrecht als Johan Christiaan Hekman.¹⁸ Al jong bleek zijn creatieve interesse: op zijn achtste wist hij al dat hij beeldhouwer wilde worden.¹⁹ Met veertien jaar begon hij avondlessen te volgen bij zijn beeldhouwende oom Willem van Kuilenburg en kreeg hij tekenlessen van de Utrechtse graficus Willem van Leusden.²⁰ Voordat Hekman de leeftijd had bereikt om naar de kunstacademie te mogen, leerde de medailleur Johannes Cornelis Wienecke hem de kneepjes van het medailleursvak.

Afb.2. Portret Joop Hekman, 1990

Hekman volgde zijn beeldhouwopleiding in Arnhem aan de Academie Kunstoefening. Zijn docent beeldhouwen was Gijs Jacobs van den Hof (1889-1965), een ambachtelijke beeldhouwer die

¹⁸ Biografische gegevens ontleend aan gesprekken met Rie Hekman, Pieter A. Scheen 1969, p. 454. en gegevens van het RKD.

¹⁹ Auteur onbekend, 12 april 1969.

²⁰ Website Joop Hekman.

aan zijn leerlingen het belang van goede beeldhouwtechnieken overbracht. Gespecialiseerd in het beeldhouwen van mensfiguren, leerde hij zijn leerlingen alles over het menselijk lichaam en anatomische verhoudingen. Jacobs van den Hof stimuleerde zijn leerlingen om een eigen stijl te creëren. Hekman zei ooit over zijn leermeester: 'Hij was een beminnelijk man, hij leerde je veel op het gebied van de techniek, kwam vrijwel nooit met zijn handen aan je werk, leerde je kijken en liet je vrij in je artistieke opvattingen.'²¹ Jacobs van den Hof doceerde boetseren en bronsgieten, maar ook het hakken in steen en hout vormde een belangrijk deel van de opleiding.²² Hekman volgde de lessen van Jacobs van den Hof van 1938 tot 1942, maar heeft door de oorlog nooit examens kunnen doen.

Na de oorlog was er in Nederland veel vraag naar beeldhouwers, aan wie voornamelijk opdrachten voor herdenkingsmonumenten werden gegeven. Hekman heeft maar weinig van zulke beelden gemaakt (een uitzondering vormt catalogusnummer 2), maar door de groeiende interesse in beeldhouwkunst en een gunstig klimaat voor de kunstenaars, kon Hekman meteen na de oorlog toch goed aan de slag. Er kwam meer interesse in het autonome beeldhouwwerk, losgemaakt van symbolische waarden. De beeldhouwkunst werd een opzichzelfstaande discipline. Deze tendens hoorde bij de 'Nieuwe Beeldhouwkunst', die een paar jaar zeer belangrijk is geweest in de Nederlandse beeldhouwkunst na de Tweede Wereldoorlog.²³ Hekman profiteerde van de voorspoed in de Nederlandse beeldhouwkunst en heeft vanaf na de oorlog, gedurende zijn hele carrière, nooit zonder werk gezeten. Bijkomend voordeel voor een continue stroom aan opdrachten, was voor Hekman zijn veelzijdigheid: hij maakte niet alleen sculpturen, maar hij werd ook regelmatig gevraagd voor het ontwerpen van muurreliëfs, penningen en watermerken. Op zijn 65e gaf Hekman het beeldhouwen op; hij vond dat hij moest stoppen voordat de kwaliteit van zijn werken onder zijn leeftijd zouden gaan lijden.²⁴ Joop Hekman stierf op 28 december 2013, op 92-jarige leeftijd.

²¹ Esther Gottschalk e.a. 1992, p.13.

²² Ype Koopmans 1999, p. 175.

²³ Jan Teeuwisse, 2004, p. 133.

²⁴ Gesprek Rie Hekman, 24 april 2015.

Artistieke invloeden

De vroege werken van Joop Hekman zijn nog niet zo herkenbaar als zijn latere werken, maar vertonen al wel typische Hekman-kenmerken. Gijs Jacobs van den Hof stimuleerde zijn leerlingen om een eigen stijl te ontwikkelen, zonder daarbij techniek uit het oog te verliezen. In Hekmans vroege werken is er nog enigszins sprake van een aangeleerde, academische stijl, die hij in de loop der jaren steeds meer verloor. Zowel de invloeden van zijn eigen leermeester Jacobs van den Hof, als ook invloeden van de Franse beeldhouwer Aristide Maillol (1861-1944) zijn zichtbaar in deze vroege werken.²⁵ Jacobs van den Hof had Maillol als grootste inspiratiebron en zal dat ook aan zijn leerlingen meegegeven hebben. Ook keek Hekman graag naar de werken van Zadkine en Rodin en was hij zeer ontroerd bij het zien van de David van Michelangelo.²⁶ Toch zei hij geen echte voorbeelden te hebben gehad, op Jacobs van den Hof na.

Dat Jacobs van den Hof de leermeester van Hekman is geweest, is te zien in Hekmans vroege werk. De invloeden van Maillol zijn duidelijk zichtbaar in het beeldhouwwerk van Jacobs van den Hof en komen daarmee ook terug in Hekmans vroege beelden. Op de volgende foto's zien we respectievelijk *Vénus* van Maillol (afb. 3: gedateerd tussen 1918-1928), *Gijsbertha* van Jacobs van den Hof (afb. 4: gedateerd 1936) en een beeld zonder titel van Hekman (afb. 5: gedateerd 1947). De gelijkenissen tussen de drie dames zijn groot: zij maken een natuurlijke indruk en hebben organische vormen. De nadruk ligt niet op hun contouren, maar op wat van binnenuit die contouren bepaalt. De drie beeldhouwwerken hebben alle een klassieke en rustige uitstraling, zonder dat zij heel erg geposeerd overkomen. Overbodige details zijn weggelaten. Het beeld van Hekman is nog het meest gedetailleerd van de drie beelden; haar vormen zijn net wat duidelijker aangezet, evenals haar tepels. Vooral haar gezicht is duidelijk een gezicht gemaakt door Hekman, zij lijkt met haar lange neus en scherpe kin erg op haar twaalf jaar jongere zussen van het *Feest der Muzen* (afb. 6. Detail *Feest der Muzen*).

²⁵ Jan Teeuwisse 2012, pp. 134-155.

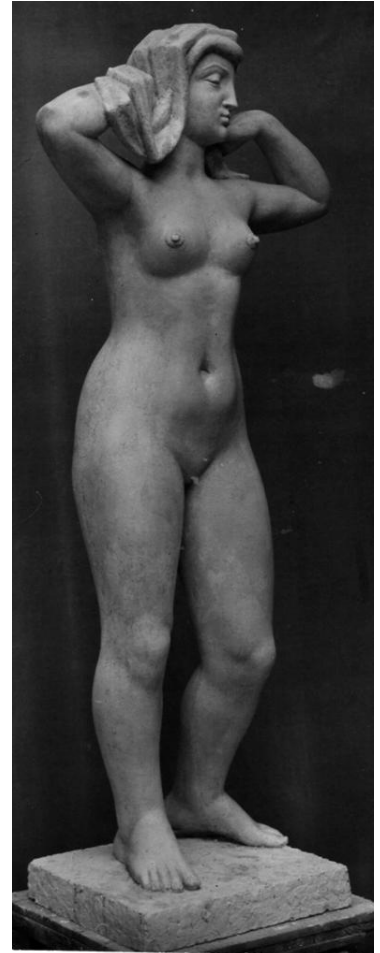
²⁶ Gesprek Rie Hekman, 24 april 2015.

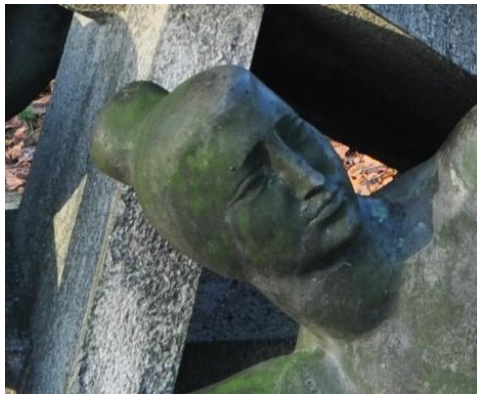
Afb.3. *Vénus*

Afb. 4. *Gijsbertha*

Afb. 5. *Zonder titel*

Afb. 6. Detail *Feest der Muzen*

Artistieke ontwikkeling

In de loop der tijd wordt het werk van Hekman meer en meer gestileerd. Zo is te zien dat bij het *Feest der Muzen* de vormen die hij gebruikt, zowel in de lichamen als in de gezichten van de Muzen, meer vereenvoudigd zijn dan bij de vrouw van *Zonder titel* uit 1947 (afb.5). Hekman bereikte die stilering door steeds meer overbodige detaillering weg te laten. Deze ontwikkeling zet door gedurende Hekmans beeldhouwcarrière: zijn beelden krijgen door de jaren heen vereenvoudigde vormen. Hij laat het academische en klassieke los en abstraheert, waarmee zijn beelden boller worden en een zachte uitstraling krijgen. Hekman ontwikkelt zijn stijl en zijn beelden zijn meteen herkenbaar als van zijn hand.

Als we bijvoorbeeld zijn *Feest der Muzen* (catalogusnummer 5) vergelijken met *Het onderzoek* (catalogusnummer 7), is te zien dat in de acht jaar die tussen de beelden zit, er veel geabstraheerd is. Bij de gezichten zijn alleen nog maar de essentiële vormen en lijnen weergegeven en ook is bijvoorbeeld de haargrens niet meer aangegeven. Tevens hebben de figuren van *Het onderzoek* veel minder strakkere lijnen dan de Muzen. De figuren van *Het onderzoek* zijn bedekt met de typische lijnen die op veel van Hekmans werken teruggezien kunnen worden. Doordat hij bij het boetseren de klei vast sloeg met een lat (ook te zien op afb.1) om zo de klei te bevestigen, ontstond dit typische lijnenpatroon. Door deze manier van klei aanbrengen ontstaat er een opbollende structuur die zorgt voor een spannende oppervlaktetenspanning van de beelden.²⁷

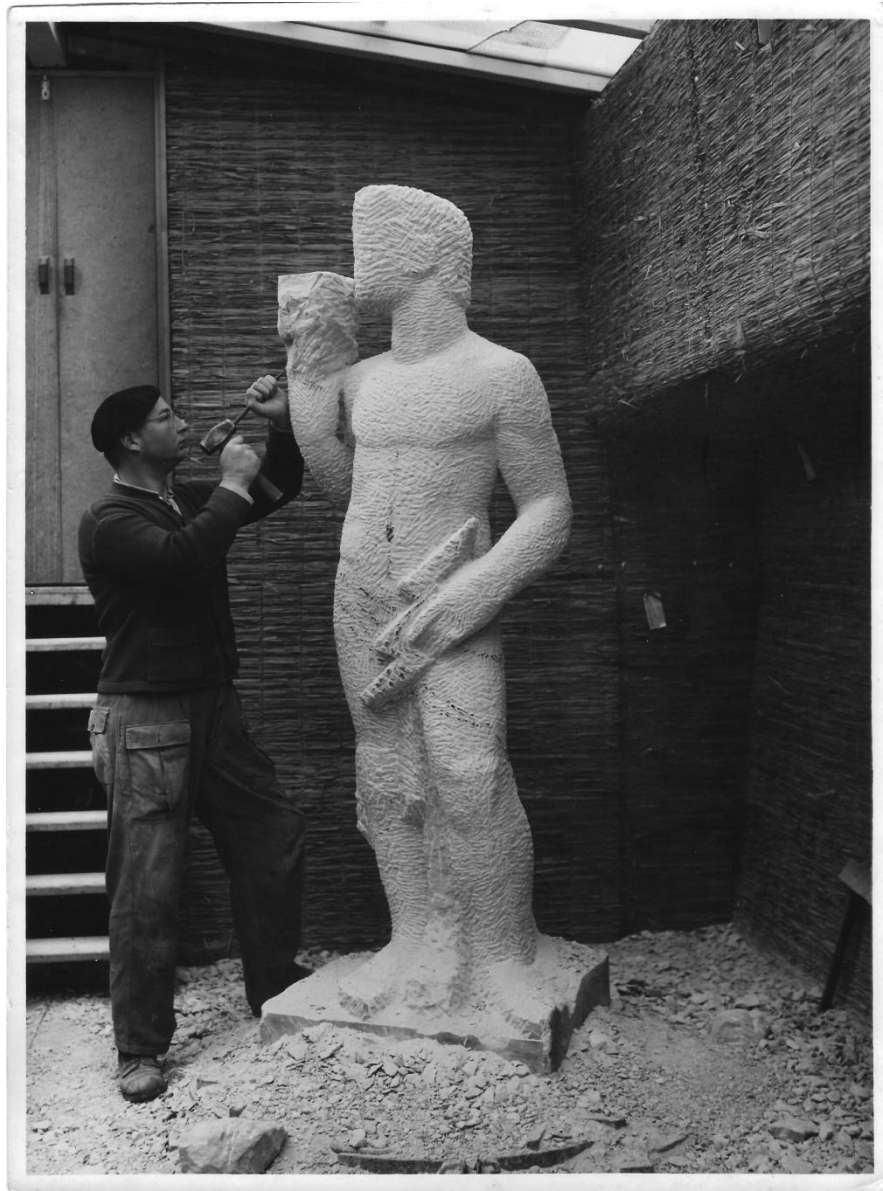
Dit is ook terug te zien bij *Spaanse vrouw/Zittende vrouw/Oude vrouw* (catalogusnummer 9), waarbij nog verdere abstrahering te zien is. Er zijn meer details uit het gezicht weggelaten en haar vormen zijn opnieuw verder geabstraheerd, waarbij haar contouren minder duidelijk zijn aangegeven dan bij de figuren van *Het onderzoek*. Hekman vereenvoudigt de lichaamsvormen, zonder daarmee de anatomische correctheid ervan uit het oog te verliezen.

Het lijnenpatroon, veroorzaakt door het slaan met de lat, is op vele van Hekmans bronzen werken terug te vinden. Toch is brons niet het enige materiaal waar Hekman mee werkte: veel van zijn beeldhouwwerken zijn van steen. Hekman had zowel het toevoegen van materiaal als het weghakken van materiaal onder de knie. Als hij boetseerde, werkte hij van binnenuit; hij haalde nooit klei weg: 'Ik haal er nooit iets af, ik breng alleen maar op. [...] Zodra ik het er ook af moet gaan halen, dan scheid ik er mee uit en dan maak ik het hele ding overnieuw.'²⁸

²⁷ Gesprek Willem Lenssinck, 12 april 2015.

²⁸ MEERtv, videoproductie (interview), 2003.

Materiaal weghakken is vanzelfsprekend een heel andere techniek dan boetseren, maar ook hier was Hekman bedreven in. Volgens zijn vrouw Rie was Hekman in staat zijn eindresultaat voor zich te zien in het materiaal dat hij gebruikte. Het enige wat hij nog maar hoefde te doen was materiaal toevoegen of weghakken om zijn figuur tevoorschijn te halen.²⁹

Afb. 7. Hekman aan het werk, 1948.

²⁹ Gesprek Rie Hekman, 24 april 2015.

Visie op beeldhouwkunst

Hekman had een duidelijke en eigen visie op de functie die zijn kunst moest hebben. Kunst moest toegankelijk zijn voor iedereen, ongeacht opleiding of leeftijd.³⁰ Door zoveel opdrachten aan te nemen voor kunst die in de openbare ruimte geplaatst werd, heeft Hekman in ieder geval zijn eigen kunst zeer toegankelijk gemaakt.

Bij deze toegankelijkheid hoorde ook dat Hekmans beelden niet als museumvoorwerpen behandeld hoefden te worden. Mensen moeten contact met de beelden kunnen maken, zijn werken aan kunnen raken en ermee kunnen spelen. Hekmans beeldhouwwerken staan op ooghoogte, vaak zonder sokkel: 'Ik maak bijna al m'n beelden zo, dat de mensen en de kinderen d'r ook op kunnen klimmen, dan wordt het iets van hunzelf.'³¹ Dit soort ontmoetingen tussen mens en omgeving is precies wat Hekman met zijn werken teweeg wilde brengen. Zijn beelden zien er door de zachte, ronde vormen aambaar uit. Bij veel van de beelden zijn slijtageplekken zichtbaar, door de veelvuldige aanrakingen van voorbijgangers.

Doordat Hekman vrijwel altijd in opdracht heeft gewerkt, heeft hij relatief weinig vrij werk geproduceerd. Grote opdrachten konden meerdere maanden, soms wel enkele jaren in beslag nemen. Tussendoor werkte hij aan penningen of watermerken, maar voor beeldhouwwerken had hij het liefst maar één opdracht tegelijkertijd.³² Hekman kon dagenlang rondstruinen op de plek waar een nieuw beeld van hem zou komen te staan, om het gebied met de mensen in zich opnemen. Hij keek hoe mensen zich bewogen en hoe zijn werk in de architectonische context gepast kon worden. Vaak kwamen zijn ideeën niet overeen met de oorspronkelijke opdracht, maar dit is nooit een probleem geweest omdat al zijn werken, volgens Hekman zelf, altijd succesvol bleken uit te pakken: 'Ik deed altijd volkomen iets anders dan zij dachten'.³³

Hekman wordt door zijn omgeving omschreven als een kalme, sympathieke en bescheiden man.³⁴ Hij was een harde werker en daarbij een perfectionist. Op de voorgrond treden deed hij niet, het was het eindresultaat waar het om ging: 'Dat *ik* het heb gemaakt vind ik minder belangrijk, het gaat om het resultaat.'³⁵ Om die reden signeerde Hekman zijn werk ook vrijwel nooit; het ging immers om het beeldhouwwerk, niet om hem.

³⁰ RTVU U in de Wijk, videoproductie (interview), 20 maart 2013.

³¹ Ibidem.

³² Gesprek Rie Hekman, 24 april 2015.

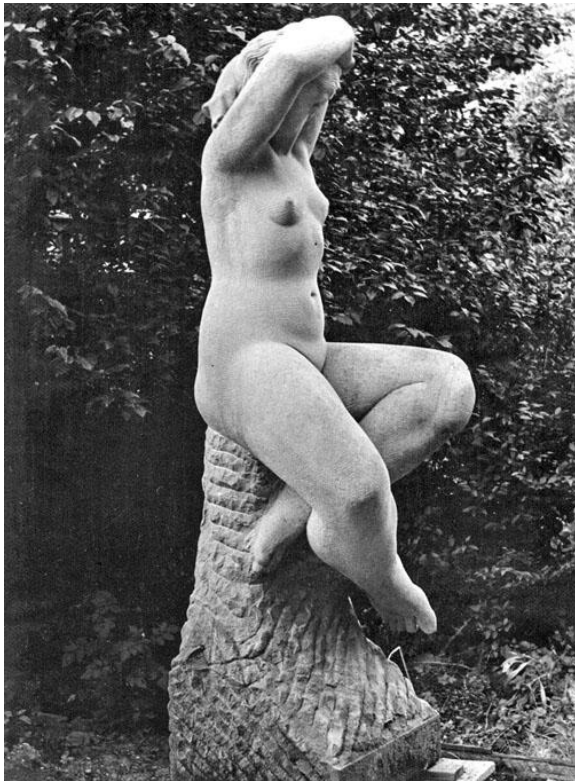
³³ MEERTv, videoproductie (interview), 2003.

³⁴ Gesprek Rie Hekman, 24 april 2015. Gesprek Willem Lenssinck, 12 april 2015. Toespraak Irmtraud Koch 23 maart 1996.

³⁵ Auteur onbekend, *Ondiep Exclusief* 5 (2012) nr. 3 (oktober), p. 17.

Overzicht van de beelden van
Joop Hekman (1921-2013) in
de openbare ruimte in
Utrecht.
(1946-1997)

Catalogusnummer	1
Titel	Tuinbeeld (<i>Zittende Vrouw</i>)
Jaartal (van voltooiing)	1946
Materiaal	Zandsteen
Afmetingen in cm.	125 x 41 x 32
Signatuur	Niet bekend
Locatie	Julianapark, Utrecht
Opmerkingen	Dit beeld betreft een vrij werk van Hekman, dat in 1958 door de gemeente Utrecht gekocht werd. Het beeld is in 2003 verwijderd en vernietigd, vanwege afbrokkeling en erosie. Op de plek waar eerst dit tuinbeeld stond, is in 2005 een kopie van de <i>Spaanse Vrouw</i> neergezet, tevens van Hekmans hand.
Bronnen & literatuur	Archiefstukken Utrechts Archief, inv.nr. 1007-3, map 30049. J. Meulenbelt, 1963, pp. 35-36. C.A. Schilp, 1972, p. 56.

Catalogusnummer 1.1

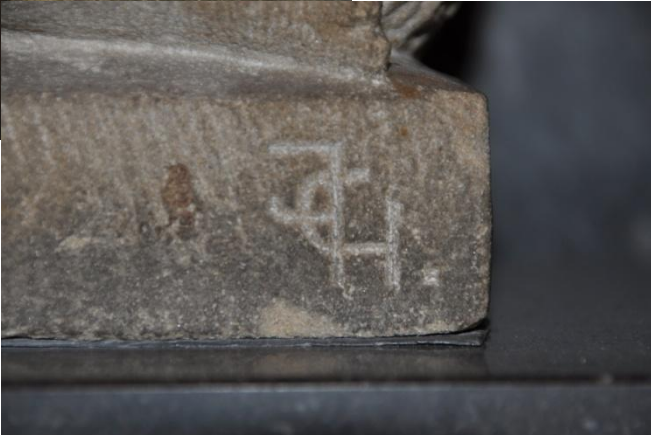

Catalogusnummer 1.2

Catalogusnummer	2
Titel	Herdenkingsmonument (<i>Beeld voor de Gevallen</i>)
Jaartal (van voltooiing)	1947
Materiaal	Zandsteen
Afmetingen in cm.	125 x 45 x 30
Signatuur	JCH (zie figuur 3.1)
Locatie	Academiegebouw, Utrecht
Opmerkingen	Bij het Herdenkingsmonument worden elk jaar op 4 mei degenen herdacht die aan de UU verbonden waren en sneuvelden in de Tweede Wereldoorlog.
Bronnen & literatuur	Universiteit Utrecht, <i>Het Academiegebouw</i> , videoproductie, Utrecht 2011. (vanaf 0:08:45)

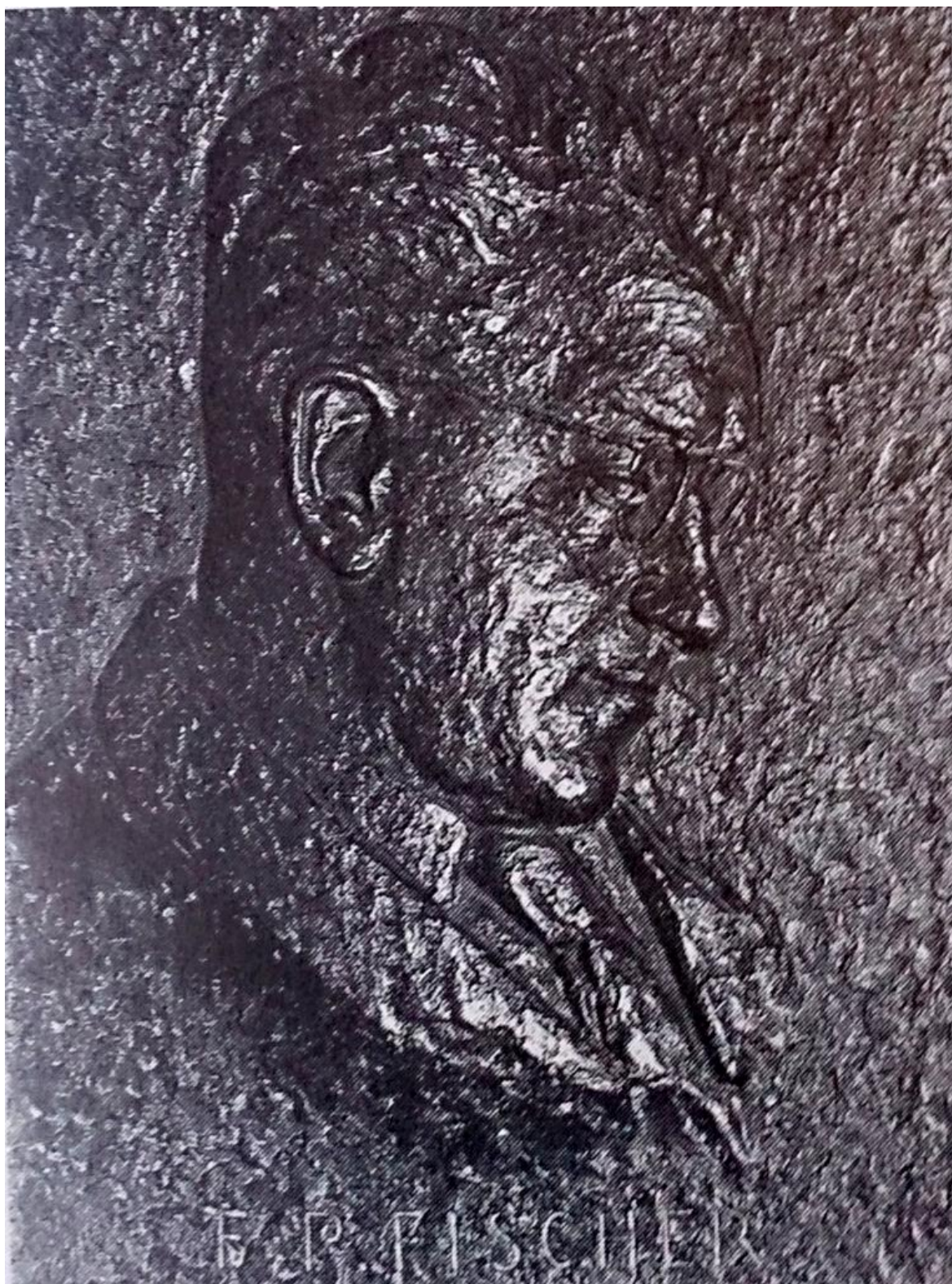

Catalogusnummer 2.1

Catalogusnummer 2.2

Catalogusnummer	3
Titel	<i>F.P. Fischer</i>
Jaartal (van voltooiing)	1953
Materiaal	Brons
Afmetingen in cm.	45 x 34
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Afdeling oogheelkunde in het Universitair Medisch Centrum Utrecht
Opmerkingen	Hekman maakte dit plakkaat van Friedrich Peter Fischer (1896-1949) postuum. Het werd op 16 januari 1954 aangeboden door Fischers oud-assistenten aan het Ooglijders Gasthuis te Utrecht. Fischer was van 1935-1941 en 1945-1948 conservator aan het Ooglijders Gasthuis en vervulde daarna de functie van lector Oogheelkunde van 1948-1949.
Bronnen & literatuur	E-mailcorrespondentie van auteur met Reina de Raat (24 juli 2015). J. Teeuwisse, 1991, p. 217.

Catalogusnummer 3

Catalogusnummer	4
Titel	<i>Mr. P.J. Troelstra</i>
Jaartal (van voltooiing)	1955
Materiaal	Beeld: Euville-kalksteen Voetstuk: Muschelkalksteen
Afmetingen in cm.	Beeld: 207 x 70 x 65 Voetstuk: 118 x 70 x 65
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Kruising Draaiweg en Troelstralaan, Utrecht
Opmerkingen	Pieter Jelles Troelstra (1860-1930) was een Nederlands dichter, journalist en politicus. Hij was één van de oprichters van de politieke partij S.D.A.P, de voorloper van het huidige PvdA. Als socialistische pionier speelde hij een belangrijke rol in de Utrechtse politiek en daarom werd ter ere van zijn 25-jarig overlijden in 1955 het <i>Comité gedenkteken P.J. Troelstra</i> opgericht. Op 1 juni 1955 werd aan de Troelstralaan in Utrecht het Troelstramonument onthuld. In 1958 werd het beeld een paar honderd meter verplaatst naar zijn huidige locatie op de kruising van de Draaiweg en de Troelstralaan. Troelstra is samen met Jan van Nassau nagenoeg de enige staatsman verbeeld in Utrecht. Er hebben ook nog een aantal jaar replica's (formaat 1:1) van het Troelstramonument op de gevel van het flatgebouw aan de Troelstralaan 79-89 gehangen, die nu verwerkt zijn op de rotonde aan de Talmalaan.
Bronnen & literatuur	Archiefstukken Utrechts Archief, inv.nr. 1007-3, map 29698. J. Meulenbelt, 1963, pp. 14-17. C.A. Schilp, 1972, p. 68. J.G. van Rossum du Chatel, 1989, p. 18.

Catalogusnummer 4

Catalogusnummer	5
Titel	<i>Feest der Muzen</i>
Jaartal (van voltooiing)	1959
Materiaal	Beelden: brons Middenstuk: drie platen van Italiaans graniet
Afmetingen in cm.	320 x 320 x 320
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Lucasbolwerk, Utrecht
Opmerkingen	<p>In 1949 wilde de gemeente Utrecht graag een fontein die in de omgeving van de Stadsschouwburg geplaatst zou moeten worden. Een ontwerp van meneer Dudok, de architect van de Stadsschouwburg, werd afgekeurd en er werd in samenspraak met Dudok besloten een fontein door een onafhankelijke kunstenaar te laten ontwerpen. Omdat er getwijfeld werd tussen Pieter d'Hont en Joop Hekman, schreef de gemeente een besloten wedstrijd uit. Hekman won met zijn ontwerp voor een zeemeermin die op een schelp blaast in een vierkante zwart-wit gemozaïekte bak. Hekman kreeg geld van de gemeente om een reis te maken naar Rome om daar fontein te bekijken en zo zijn model te perfectioneren. Het heeft echter jarenlang geduurd om de exacte locatie voor het beeld te bepalen en daarnaast was er regelmatig geldgebrek. Hierdoor liep Hekmans project vele jaren vertraging op. Uiteindelijk maakte hij een nieuw model dat werd goedgekeurd in maart 1956 en ontving hij de definitieve opdracht. In dit model verwerkte hij drie vrouwen die verschillende kunsten, te weten toneel, dans en muziek symboliseren. De drie middenplaten zijn geabstraheerde figuren, verbonden met de herkenbare muzen. In januari 1959 kreeg Hekman de eerste figuur af. Rond diezelfde periode is er een gipsen model van het beeld op verschillende plekken neergezet, om de uiteindelijke locatie te kunnen vaststellen. Het geheel werd onthuld op 2 oktober 1959. In 1970 raakte het beeld zwaar beschadigd omdat er een auto tegenaan reed. Dit werd onmiddellijk hersteld, maar in 1982 moest het beeld opnieuw gerestaureerd worden, omdat het brons ernstige gebreken toonde. Oorzaak hiervan was een zeer variërende huiddikte van het brons, waardoor gaten en scheuren ontstonden. De beelden konden in oktober 1983 in restauratie. Door een conflict tussen de gemeente en de bronsgieterij over vernielde stutten van het beeld, duurde het ruim twee jaar voordat de beelden weer op hun oude plek stonden. In maart 1986 zijn zij alle drie weer op hun oorspronkelijke plek teruggezet.</p>
Bronnen & literatuur	<p>Archiefstukken Utrechts Archief, Map <i>Het Feest der Muzen - Het aanbrengen van de fontein</i> juli 1949-juni 1954. Map <i>Het Feest der Muzen - Het aanbrengen van de fontein</i> juli 1954-september 1961. Inv.nr. 1007-3, map 30021 - <i>Feest der Muzen</i> 1954-1960. Inv.nr. 1338, map 17381 - <i>De drie Muzen</i> 1970-1986.</p> <p>J. Meulenbelt, 1963, pp. 21-22. J.G. van Rossum du Chatel, 1989, p. 28. Laura Grijns, 1995, pp. 23-29. Domeniek Ruyters, 'Vaste gasten', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, 1998, pp. 16-17. Roman Koot, 'Joop Hekman. Feest der Muzen', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, 1998, pp. 50-51.</p>

Catalogusnummer 5

Catalogusnummer	6
Titel	<i>Beer</i>
Jaartal (van voltooiing)	1961
Materiaal	Brons
Afmetingen in cm.	200 x 170 x 170
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Openbare Basisschool <i>De Panda</i> , Trumanlaan, Utrecht
Opmerkingen	In 1959 werd aan Hekman gevraagd of hij een speelplastic voor de dr. A.Peltschool kon ontwerpen. Het beeld zou van beton worden, met binnen- en buitenlandse invloeden en het zou een abstracte vormgeving krijgen. Toen de schets niet goedgekeurd werd, omdat het te willekeurig bevonden werd met een gebrek aan spanning, sloeg Hekman het roer om. Hij besloot een beer te maken, gebaseerd op de Javaanse Kraagbeer die hij regelmatig in dierentuin van Amersfoort bezocht. De ochtend dat de gemeente in Hekmans atelier zou komen kijken naar het eindresultaat van klei, viel de beer om en moest Hekman in een week tijd een nieuwe beer maken. De nieuwe versie had dezelfde houding als de oude, maar een andere stijl. De scholengemeenschap verhuisde in 2007 naar de Trumanlaan en de beer verhuisde mee. Door de bronsgieter is er rekening gehouden met de functie van klimtoestel van de beer; het brons is iets dikker gegoten dan normaal. De beer hoort nu bij Basisschool de Panda, die zijn naam ontleent aan Hekmans beeld.
Bronnen & literatuur	<p>Archiefstukken Utrechts Archief, inv.nr. 1338, map 17419. RTVU U in de Wijk, <i>Beeldhouwer en medailleur Joop Hekman</i>, videoproductie (interview), Utrecht (RTVU), 20 maart 2013.</p> <p>J. Meulenbelt, 1963, p. 24. C.A. Schilp, 1972, pp. 38, 40. Marjolein Geraedts, 'Beer', in: Marjolein Geraedts e.a. (red.), 2014, p. 40.</p>

Catalogusnummer 6

Catalogusnummer	7
Titel	<i>Het onderzoek</i>
Jaartal (van voltooiing)	1967/1968
Materiaal	Beeld: lood Voetstuk: beton
Afmetingen in cm.	Beeld: 95 x 60 x 70 Voetstuk: 55 x 55 x 55
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Afdeling oogheelkunde in het Universitair Medisch Centrum Utrecht
Opmerkingen	Hekman werd gevraagd om een beeld te ontwerpen voor het toenmalige Ooglijdersgasthuis. Het Ooglijdersgasthuis, dat toen net gebouwd was, had een kelderverdieping waar een sculptuur van Hekman moest komen te staan. Rondom de binnenplaats waar het beeld neergezet is, waren de wachtkamer en onderzoekskamers. Hekman liet de balustrade aanpassen, zodat daarop het beeld gezet kon worden. Hier viel veel licht op en bovendien kon het beeld dan van zowel de bovenverdieping als de kelderverdieping gezien worden. Toen het UMC gebouwd werd, is het beeld hierheen verhuisd. Hekman heeft samen met de directeur een nieuwe plek uitgezocht voor het beeld, waarna deze toch verplaatst is en nu tot zijn teleurstelling minder goed bij de omgeving betrokken word. Het beeld wordt vaak ten onrechte <i>Moeder met kind</i> genoemd. Echter stelt het een arts voor die een controle uitvoert, passend bij de oorspronkelijke en huidige locatie van het beeld.
Bronnen & literatuur	Universiteit Utrecht, <i>Joop Hekman</i> , videoproductie, Utrecht 2011. (vanaf 0:07:04). E-mailcorrespondentie van auteur met Jona van Zetten (15 september 2015).

Catalogusnummer 7

Catalogusnummer	8
Titel	<i>Admiraal Helfrich</i>
Jaartal (van voltooiing)	1969
Materiaal	Kop: brons Voetstuk: Muschelkalksteen
Afmetingen in cm.	Kop: 50 x 30 x 30 Voetstuk: 165 x 30 x 30
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Admiraal Helfrichlaan, Utrecht
Opmerkingen	Voor het comité <i>In Memoriam Admiraal Helfrich</i> maakte Hekman in 1969 een portret van Helfrich. Het comité wilde dat Hekman dit beeld zou realiseren, omdat hij al eens een zeer goed lijkende penning van Helfrich vervaardigd had. Luitenant-Admiraal C.E.L. Helfrich (1886-1962) leverde tijdens de Tweede Wereldoorlog grote bijdragen aan de geallieerde oorlogsinspanningen. Door zijn belang voor het hele volk wilde het comité een bescheiden monument in het centrum van het land, waarna zij het monument aan de gemeente Utrecht aanbood opdat deze het op een geschikte plek aan de Admiraal Helfrichlaan zou plaatsen. Het beeld werd op 2 september 1969 onthuld, precies 24 jaar nadat admiraal Helfrich aan boord van de Missouri de acte van onvoorwaardelijke overgave van Japan namens de Nederlandse regering ondertekende.
Bronnen & literatuur	Archiefstukken Utrechts Archief, inv.nr. 1007-3, map 30036. Inv.nr. 1338, map 17277 <i>Kanaleneiland 1969-1986</i> . RTVU U in de Wijk, <i>Beeldhouwer en medailleur Joop Hekman</i> , videoproductie (interview), Utrecht (RTVU), 20 maart 2013. J.G. van Rossum du Chatel, 1989, p. 18.

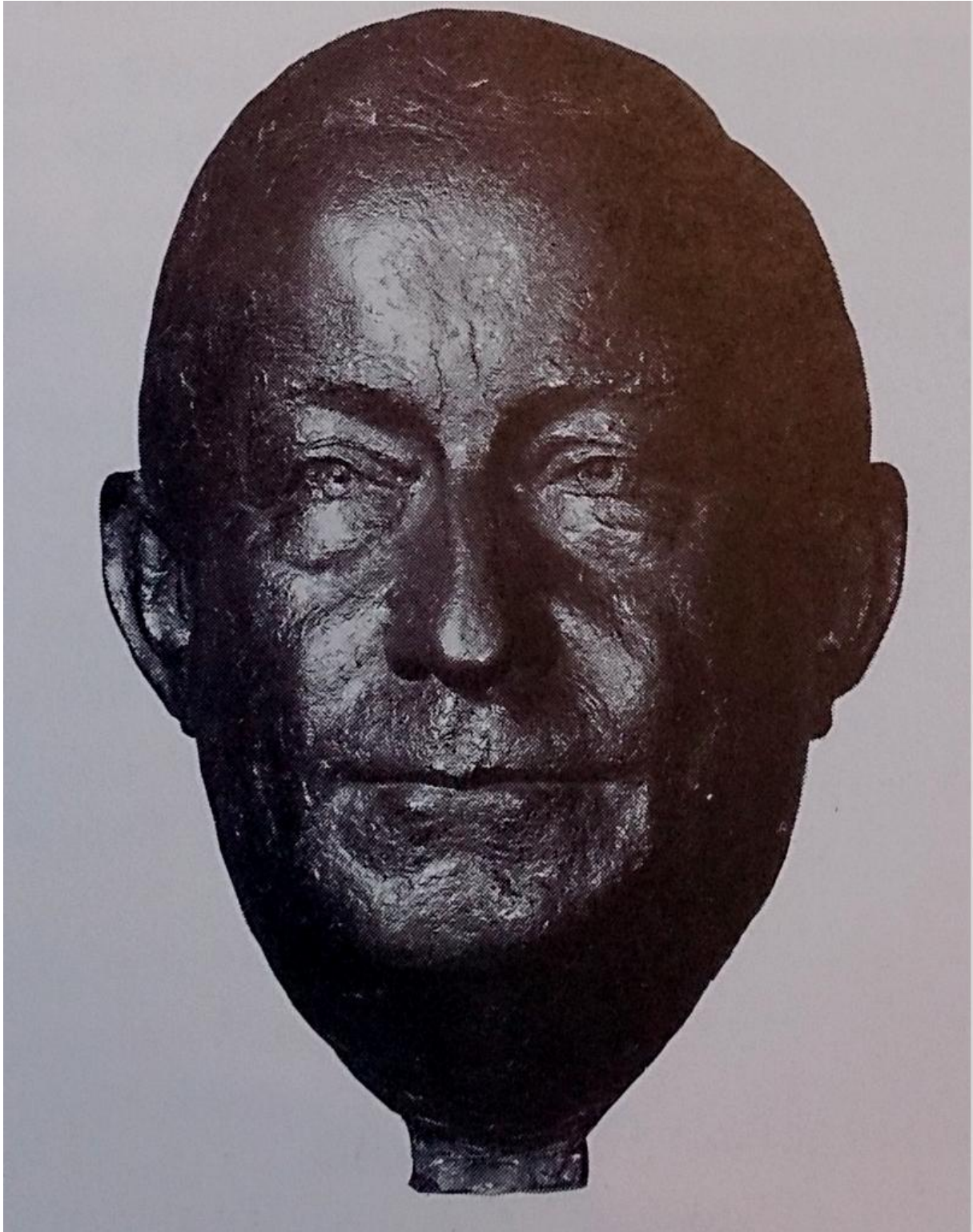
Catalogusnummer 8

Catalogusnummer	9
Titel	<i>Spaanse vrouw/Zittende vrouw/Oude vrouw</i>
Jaartal (van voltooiing)	1969
Materiaal	Lood
Afmetingen in cm.	125 x 70 x 70
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Tuin van het Academiegebouw, Utrecht
Opmerkingen	Een kopie van het beeld staat in het Julianapark, waar eerst de zandstenen <i>Zittende Vrouw</i> van Hekman stond (cat.nr. 1). In 2005 is de <i>Spaanse Vrouw</i> ervoor in de plaats gekomen.
Bronnen & literatuur	Auteur onbekend, 'We aaiden haar altijd even over de bol, alsof het oma was', <i>Utrechts Nieuwsblad</i> 29 april 2005.

Catalogusnummer 9

Catalogusnummer	10
Titel	<i>P.G. Gerlings</i>
Jaartal (van voltooiing)	1972
Materiaal	Brons
Afmetingen in cm.	39 x 32 x 25
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Afdeling oogheelkunde in het Universitair Medisch Centrum Utrecht
Opmerkingen	Dit beeld is in 1972 aangeboden door de medewerkers van de vakgroep aan dhr. Pieter Godefridus Gerlings (1905-1989) ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar Keel-, Neus- en Oorheelkunde. Gerlings was van 1959-1972 hoogleraar.
Bronnen & literatuur	E.H. Huizing, 1989, pp. 2148-2149. J. Teeuwisse, 1991, p. 225.

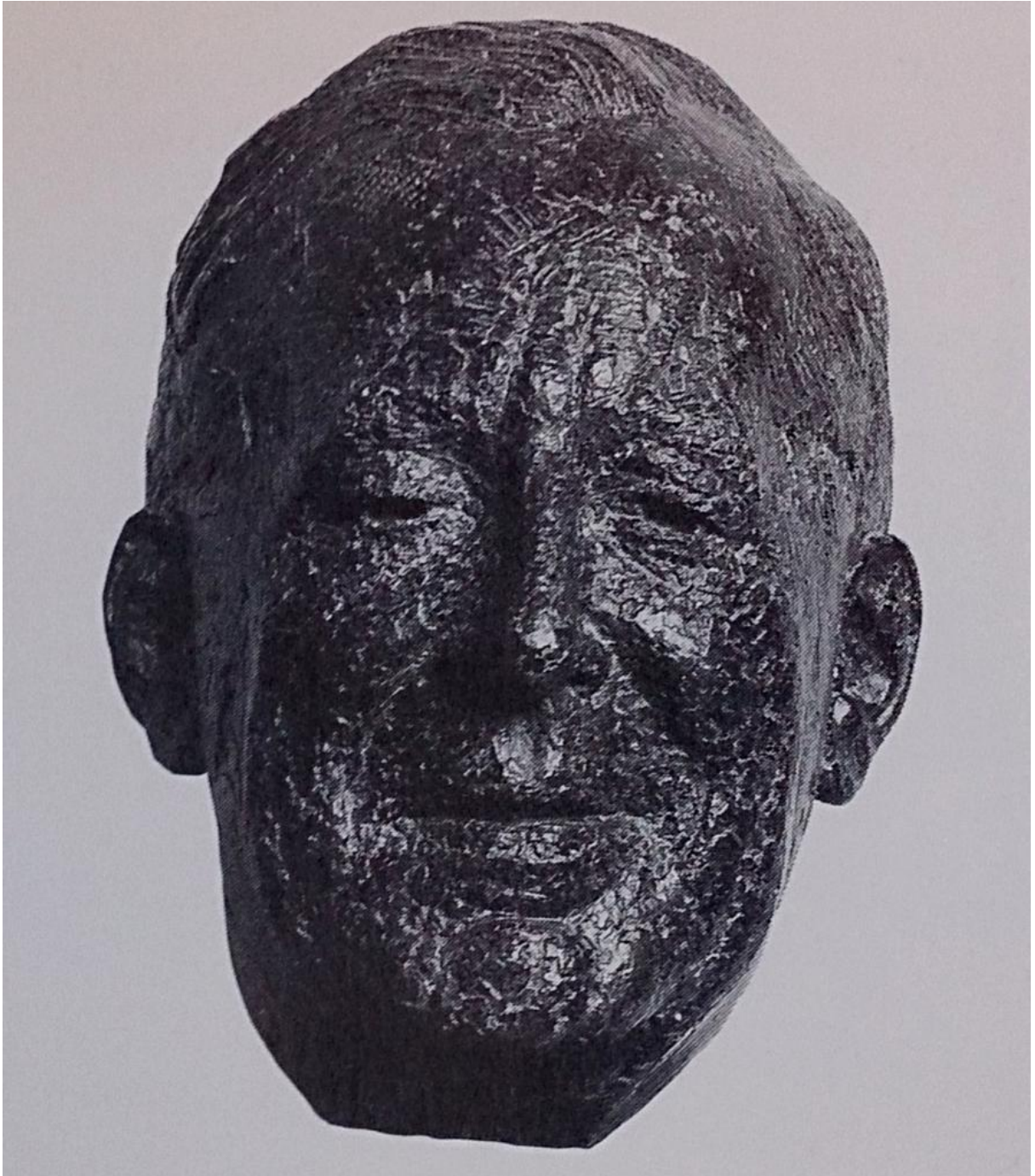
Catalogusnummer 10

Catalogusnummer	11
Titel	Zonder titel (<i>de Familiegroep</i>)
Jaartal (van voltooiing)	1981
Materiaal	Hardsteen
Afmetingen in cm.	150 x 118 x 133
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Nieuwegracht, Utrecht
Opmerkingen	De gemeente Utrecht wilde een bronzen beeld op het Wielingenplein plaatsen en de gemeenteraadsleden gaven de voorkeur aan een vergroting van Hekmans <i>Zwangere Vrouw</i> -één van zijn vrije werken- voor deze locatie. In 1964 toonde Hekman zijn schetsen voor een familiegroep die hij graag wilde realiseren voor de aangewezen locatie. Zijn voorkeur ging hiervoor uit naar hardsteen in plaats van brons. Eind februari 1965 stemde de gemeente in met Hekmans voorstel en gaf aan hem de opdracht zijn schetsen uit te werken tot een beeld. Hekman liet toen weten dat hij het beeld in april 1966 af kon hebben. In april 1976, het beeld nog onvoltooid, verzocht Hekman de gemeente om het beeld niet te plaatsen bij het Wielingenplein, maar bij het Servaasbolwerk. Deze nieuwe plek stelde hij voor omdat het Wielingenplein door gewijzigde verkeerssituaties niet meer geschikt was. Op Hekmans verzoek is uiteindelijk, 16 jaar na de verkregen opdracht, de familiegroep voltooid en nabij zijn huis aan de Nieuwegracht geplaatst.
Bronnen & literatuur	Archiefstukken Utrechts Archief, inv.nr. 1007-3, map 30045. Inv.nr. 1338, map 17289. C.A. Schilp, 1972, p. 73. J.G. van Rossum du Chatel, 1989, p. 42.

Catalogusnummer 11

Catalogusnummer	12
Titel	<i>Jurriaan ten Doesschate</i>
Jaartal (van voltooiing)	1983
Materiaal	Brons
Afmetingen in cm.	33 x 23 x 24
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Afdeling oogheelkunde in het Universitair Medisch Centrum Utrecht
Opmerkingen	Hekman maakte het beeld van de oogarts Ten Doesschate postuum. Het beeld werd door oud-medewerkers van het Ooglijders Gasthuis aangeboden, ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van deze instelling. Jurriaan ten Doesschate (1912-1977) was van 1958-1970 hoogleraar Oogheelkunde en geneesheer-directeur van het Ooglijders Gasthuis.
Bronnen & literatuur	E-mailcorrespondentie van auteur met Reina de Raat (24 juli 2015). J. Teeuwisse, 1991, p. 230.

Catalogusnummer 12

Catalogusnummer	13
Titel	Zonder titel
Jaartal (van voltooiing)	1983
Materiaal	Beelden: brons Fontein: keramiek
Afmetingen in cm.	Meisje 50 x 55 x 65 Zittende vrouw 120 x 70 x 80 Keramische plastiek vijf meter hoog
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Langeveldgebouw, de Uithof, Utrecht
Opmerkingen	Het eerste ontwerp dat Hekman maakte voor het Langeveldgebouw betrof de huidige keramische fontein met een aantal neerdalende zwanen. Hekman woonde vroeger bij het huidige Langeveldgebouw in de buurt en kwam er vaak langs met zijn kano. Zodoende verwerkte Hekman watervogels in zijn ontwerp, die hij met deze plek associeerde. Toen zijn ontwerp zo goed als af was, werd bekend dat de faculteit onder leiding van professor Van der Zwaan kwam te staan. Hij liet aan Hekman weten liever geen zwanen in het ontwerp te hebben, omdat men anders zou kunnen denken dat Van der Zwaan het beeld voor zichzelf had laten maken. Hekman besloot om uit te gaan van de functie van het gebouw: een universiteit. Zijn nieuwe ontwerp was een studente die een meisje bestudeert en werd uiteindelijk uitgevoerd en geplaatst in het Langeveldgebouw. De architect Wouda wilde in eerste instantie een gekleurd wandreliëf van Hekman, maar Hekman miste natuurlijke elementen. De fontein, maar ook de plantenbakken en plaatsing van bomen eromheen zijn door Hekman ontworpen, die weer wat van de natuur terug wilde brengen bij de plek waar hij vroeger graag met de kano kwam.
Bronnen & literatuur	Universiteit Utrecht, <i>Joop Hekman</i> , videoproductie, Utrecht 2011. (vanaf 0:02:33).

Catalogusnummer 13

Catalogusnummer	14
Titel	<i>De Appelplukkers</i>
Jaartal (van voltooiing)	1984
Materiaal	Lood
Afmetingen in cm.	100 x 100 x 80
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Binnentuin Academiegebouw, Utrecht
Opmerkingen	-
Bronnen & literatuur	HUMMagazine, < http://nieuws.hum.uu.nl/events/open-tuinendag-utrecht/ > (9 augustus 2015). Website Joop Hekman, < http://www.joophekman.nl/?id=bronze,Utrecht > (9 augustus 2015).

Catalogusnummer 14

Catalogusnummer	15
Titel	<i>Biru</i>
Jaartal (van voltooiing)	1997
Materiaal	Brons
Afmetingen in cm.	83 x 40 x 40
Signatuur	Geen signatuur
Locatie	Servaasbrug, Utrecht
Opmerkingen	<p>Hekman maakte <i>Biru</i> als bronzen evenbeeld van zijn eigen chowchowhond. De <i>Biru</i> in Utrecht is een replica, de oorspronkelijke <i>Biru</i> bevindt zich in Enschede op het Stadhuisplein, als onderdeel van een ongetitelde beeldengroep die al gauw <i>De Familie</i> of <i>Het ei van Ko</i> werd genoemd. In 1994 overleed de echte <i>Biru</i> en niet alleen voor de familie Hekman, maar ook voor de buurtbewoners was dit een verlies. <i>Biru</i> bepaalde mede het straatbeeld, liggend op de plek waar nu zijn beeld staat. Bij een overzichtstentoonstelling van Hekmans werk viel het oog van één van die buurtbewoners op een foto van de <i>Biru</i> in Enschede. Zij herkende de hond meteen en al snel werd het <i>Comité Biru</i> opgericht. Zij had als doel een kopie van de chowchow te laten maken en deze te plaatsen op de plek waar de levende <i>Biru</i> graag zat. Zowel de gemeente Enschede als Utrecht stemden in met dit plan en de gemeente Utrecht beloofde de kosten te dragen als dankbetuiging voor alles wat Hekman voor de gemeente betekend had. Een maand voor de onthulling vierde Hekman bovendien zijn 75e verjaardag.</p>
Bronnen & literatuur	<p>Auteur onbekend, 'Biru', <i>Utrechts Nieuwsblad</i>, 2 april 1997.</p> <p>Auteur onbekend, 'Hond terug op oude stek', <i>Algemeen Dagblad</i>, 28 april 1997.</p> <p>Bouwman W., 'Eerbetoon aan hond én baasje', <i>De Telegraaf</i>, 2 april 1997.</p> <p>Wegener N.V., 'Buurt moet nog even wachten op terugkeer bronzen <i>Biru</i>', <i>Utrechts Nieuwsblad</i>, 20 augustus 2005.</p>

Catalogusnummer 15

Besluit

Dat er zoveel kunst van Hekman terug te vinden is in Utrecht, is niet verwonderlijk. Hij was geboren en getogen in Utrecht en toen hij de leeftijd had om echt als beeldhouwer aan de slag te gaan, maakte de Nederlandse beeldhouwkunst net een bloeiperiode door. Er was veel vraag naar kunst voor de openbare ruimte, die de openbare ruimte aantrekkelijker en herkenbaarder moest maken en iedereen in staat moest stellen om in aanraking te kunnen komen met kunst. Ook in Utrecht werd er veel aan gedaan om kunst toe te voegen in de openbare ruimte: zo werd er het Fonds Stadsverfraaiing opgericht en werd de percentageregeling ingesteld. Met name de lokale kunstenaars, waarvan Hekman er ook één was, werden ondersteund. De gemeente Utrecht bevorderde dat kunstenaars samenwerkten met de architecten, zodat beeldhouwwerken werden afgestemd op hun uiteindelijke locatie en functie. Samenwerken met architecten en opdrachtgevers was iets wat Hekman veel heeft gedaan, om beeld en locatie goed bij elkaar te laten passen. De waarde die de gemeente Utrecht hechtte aan bereikbaarheid, toegankelijkheid en openbaarheid van kunst was voor Hekman ook de grootste waarde voor zijn beeldhouwwerken. Ook pasten Hekmans ontwerpen in de richtlijnen die de Adviescommissie Beeldende Kunst hanteerde: Hekman werkte figuratief, in de juiste materialen met passende onderwerpen.

Dat er door de jaren heen zo weinig is geschreven over Hekman is opvallend, maar past bij zijn bescheiden karakter en zijn visie op de kunst die hij maakte. Om er toch voor te zorgen dat kennis en informatie over hem niet zomaar verloren gaat, heb ik dit overzicht gemaakt. Ik heb geprobeerd informatie bij elkaar te brengen en dit te structureren, opdat het voor andere nieuwsgierigen makkelijker te vinden is wie Hekman was en wat hij gedaan heeft voor de beeldhouwkunst in de openbare ruimte in Utrecht.

Het vinden van deze informatie was een langdurig proces, maar heb ik met veel plezier gedaan. Ik heb veel mensen gesproken over Hekman en me zo steeds beter een beeld van hem kunnen vormen. Veel tijd heb ik ook doorgebracht in het Utrechts Archief, waar ik in vele mappen heb moeten zoeken naar Hekmans werken. De blijdschap en euforie bij het vinden van weer een nieuw aanknopingspunt, of weer wat nieuwe informatie, is wat dit hele onderzoek zo leuk maakte. Helaas heb ik alleen maar Hekmans beelden in Utrecht kunnen behandelen, maar dit heb ik wel zo uitgebreid en correct mogelijk gedaan. Uiteraard kan dit overzicht altijd gecorrigeerd of aangepast worden.

Ik hoop met dit overzicht een basis te bieden voor vervolgonderzoek, zodat Hekmans nalatenschap, niet alleen in Utrecht, maar in heel Nederland, nog beter geordend en bewaard kan blijven.

Literatuurlijst

Auteur onbekend, 'Als beeldhouwer moet je in die steen kruipen', *Dagblad van de Zaanstreek*, 12 april 1969.

Auteur onbekend, 'Biru', *Utrechts Nieuwsblad*, 2 april 1997.

Auteur onbekend, 'Hond terug op oude stek', *Algemeen Dagblad*, 28 april 1997.

Auteur onbekend, 'Maker Joop Hekman blij met herplaatsing Badende Vrouw', *Ondiep Exclusief* 5 (2012) nr. 3 (oktober), p. 17.

Bouwman W., 'Eerbetoon aan hond én baasje', *De Telegraaf*, 2 april 1997.

Burkom, F. van, Spoelstra, Y., Vermaat, S. (red.), *Kunst van de wederopbouw Nederland 1940-1965. Experiment in opdracht*, Rotterdam 2013.

Gemeente Utrecht, *Beleidsplan kunst in de openbare ruimte Utrecht 2013-2016*, Utrecht 2012.

Geraedts, M., 'Beer', in: Marjolein Geraedts e.a. (red.), *Beelden in de stad Utrecht. Percentageregeling sinds 1954*, Utrecht 2014, p. 40.

Gottschalk, E., e.a., *Expositie van zes beeldhouwers, gegroepeerd rond hun leermeester Gijs Jacobs van den Hof*, Overveen 1992.

Grijns, L., *Beleid in beeld. Een onderzoek naar het kunst- en cultuurbeleid van de gemeente Utrecht in de periode van 1945 tot 1970*, Utrecht 1995.

Heezen, H., 'De kracht van een gedachte', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, *Beelden in de stad. Utrecht, 50 jaar kunst in de openbare ruimte*, Utrecht 1998, pp. 32-47.

Heezen, H., 'Gebonden kunst. De percentageregeling in perspectief', in: Marjolein Geraedts e.a. (red.), *Beelden in de stad Utrecht. Percentageregeling sinds 1954*. Utrecht 2014, pp. 8-27.

Hefting, P. *De eigen ruimte: beeldhouwkunst in Nederland na 1945*, Amsterdam 1986.

Huizing, E. H., 'In memoriam prof. dr. P.G.Gerlings', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 133 (1989) nr. 43 (september), pp. 2148-2149.

Koopmans, Y., *Muurvast en gebeiteld, beeldhouwkunst in de bouw 1840-1940*, Rotterdam 1999.

Koot, R., 'Joop Hekman. Feest der Muzen', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, *Beelden in de stad. Utrecht, 50 jaar kunst in de openbare ruimte*, Utrecht 1998, pp. 50-51.

Meulenbelt, J., *Beelden in onze stad*, Utrecht 1963.

Rossum du Chatel, J. G. van, *Beelden in Utrecht. Historische Reeks Utrecht*, Utrecht 1989.

Ruyters, D., 'Vaste gasten', in: Culturele Zaken Gemeente Utrecht, *Beelden in de stad. Utrecht, 50 jaar kunst in de openbare ruimte*, Utrecht 1998, pp. 9-30.

Scheen, P.A., *Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750 – 1950. A – L*, 's Gravenhage 1969,

Schilp, C.A., *Beelden in de stad Utrecht*, Utrecht 1972.

Spruit, T. van der, *Kunst in de openbare ruimte: overheid en publiek in de hoofdrol*, Utrecht 2002.

Teeuwisse, J., *Han Wezelaar. Wezelaar Statuaire*, Amsterdam 2004.

Teeuwisse, J., *Utrechtse universiteitsportretten: de portretverzamelingen van de Rijksuniversiteit te Utrecht en de nauw verbonden instellingen*, Zutphen 1991.

Teeuwisse, J., 'Maillol in Holland', in: Charlotte van Lingen (red.), *Maillol*, Tiel 2012, pp. 130-135.

Wegener N.V., 'Buurt moet nog even wachten op terugkeer bronzen Biru', *Utrechts Nieuwsblad*, 20 augustus 2005.

Overige bronnen

Archiefstukken Utrechts Archief.

MEERtv, *interview Joop Hekman*, videoproductie (interview), Utrecht, 2003.

RTVU U in de Wijk, *Beeldhouwer en medailleur Joop Hekman*, videoproductie (interview), Utrecht (RTVU), 20 maart 2013.

Universiteit Utrecht, *Joop Hekman*, videoproductie, Utrecht 2011.

Universiteit Utrecht, *Het Academiegebouw*, videoproductie, Utrecht 2011.

E-mailcorrespondentie van auteur met Jona van Zetten, hoofd Kunstzaken Universitair Medisch Centrum Utrecht. (15 september 2015)

E-mailcorrespondentie van auteur met Reina de Raat, conservator Medische en Tandheelkundige collectie van het Universiteitsmuseum Utrecht. (24 juli 2015)

HUMMagazine, <<http://nieuws.hum.uu.nl/events/open-tuinendag-utrecht/>> (9 augustus 2015).

Website Joop Hekman, <<http://www.joophekman.nl/?id=bronze,Utrecht>> (9 augustus 2015).

Irmtraud Koch, *Joop Hekman wordt 75 jaar*, toespraak ter opening van de tentoonstelling bij U.S.K.K. De Engelenzang, 23 maart 1996.

Gesprek Willem Lenssinck, 12 april 2015.

Gesprek Rie Hekman, 24 april 2015.

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1. *De Utrechtse kunstenaar Joop Hekman in zijn zolderatelier aan de Nieuwegracht*. Foto: Marnix Schmidt, < <http://www.marnixschmidt.nl/12216277/de-utrechtse-kunstenaar-joop-hekman-in-zijn-zolderatelier-aan-de-nieuwegracht>>

Afb. 2. *Joop Hekman, 1990*. Foto: Max Tosseram, uit: *Beeldende kunstenaars in beeld. Utrechtse kunstenaars geportretteerd door Max Tosseram*, Utrecht 1990, pp. 34-35.

Afb. 3. *Vénus*, Aristide Maillol. Foto: Wikimedia
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Venus_%281918-1928%29_Aristide_Maillol.JPG>

Afb. 4. *Gijsbertha*, Gijs Jacobs van den Hof. Foto: www.jacobsvandenhof.com
< http://www.jacobsvandenhof.com/frame_beelden.htm>

Afb. 5. *Zonder titel*, Joop Hekman. Foto: privécollectie Rie Hekman.

Afb. 6. Detail *Feest der Muzen*, Joop Hekman. Foto: auteur.

Afb. 7. *Hekman aan het werk, 1948*. Foto: privécollectie Rie Hekman.

Catalogusnummers

1.1. *Tuinbeeld (Zittende Vrouw)*. Foto: www.joophekman.nl,
<<http://www.joophekman.nl/?id=stone,Utrecht>>.

1.2. *Tuinbeeld (Zittende Vrouw)*. Foto: www.joophekman.nl,
<<http://www.joophekman.nl/?id=stone,Utrecht>>.

2.1. *Beeld voor de gevallen*. Foto: auteur

2.2. Detail *Beeld voor de gevallen*. Foto: auteur

3. *F.P. Fisscher*. Foto: J. Teeuwisse, *Utrechtse universiteitsportretten: de portretverzamelingen van de Rijksuniversiteit te Utrecht en de nauw verbonden instellingen*, Zutphen 1991, p. 218.

4. *J.P. Troelstra*. Foto: auteur.

5. *Feest der Muzen*. Foto: auteur.

6. *Beer*. Foto: auteur.

7. *Het onderzoek of Moeder met kind*. Foto: auteur.

8. *Admiraal Helfrich*. Foto: auteur.

9. *Spaanse vrouw/Zittende vrouw/Oude vrouw*. Foto: auteur.
10. *P.G. Gerlings*. Foto: J. Teeuwisse, 1991, p. 226.
11. *Familiegroep*. Foto: auteur.
12. *Jurriaan ten Doesschate*. Foto: J. Teeuwisse, 1991, p. 231.
13. *Zonder titel*. Foto: auteur.
14. *De Appelplukkers*. Foto: auteur.
15. *Biru*. Foto: auteur.